

Belediye Başkanlarına Tavsiyeler: Kutadgu Bilig'e Dair Analiz

Kutadgu Bilig 1069-1070 yıllarında Yusuf Has Hacib tarafından yazılmıştır. Eser bitirilince Karahanlı hükümdarı Tabgaç Bugra Karahan Ebû Ali Hasan Han'a takdim edilmiştir (Gülensoy, 2000:371). Günümüzde birçok soruna çözüm arayanlar, Kutadgu Bilig'de aynı sorunların yaklaşık bin yıl önce ne şekilde halledilmiş olduğunu görüp, onda düşündürücü ve teşvik edici fikirler bulabileceklerdir (Arat, 1985:IX).

Hacib bir taraftan "Anüşirevan"ı örnek gösterirken diğer taraftan da kimi Türk büyüklerinin adlarını anarak onların fikirlerini nakletmektedir. Ayrıca Hacib fikirlerini birçok Türk atasözleriyle destekler. Türk devlet geleneğini her şeyin üstünde tuttuğunu şu beyti ortaya koyar (İnalçık, 1966). "Eğer dikkat edersen, görürsün ki, dünya beyleri arasında en iyileri Türk beyleridir." (KB, 276b.).

Eser başlıca dört karakter etrafında şekillenmektedir. Bunlar; Kün-Togdı, anlamı "Gün Doğdu", hükümdar (bey, kağan), sembolü doğruluk; Ay-Toldı, anlamı "Ay Doldu", vezir, sembolü saadet; Ögdülmiş, anlamı "Övülmüş", bilge, vezirin oğlu, sembolü akıl (ya da bilgi) (Emiroğlu, 2012:1029); Odgurmuş, anlamı "Uyanmış", derviş, vezirin akrabası, sembolü kanaattir.

Kutadgu Bilig sadece yazıldığı devir için değil, günümüz için de yol gösterici rolüne sahiptir. Öte yandan eserdeki öğütler sadece merkezi yönetim için değil, yerel yönetim için de önemlidir. Bu çerçevede "Yerel yöneticilerin (belediye başkanlarının) nasıl olması gerektiğine dair Kutadgu Bilig'den alınabilecek öğütler" inceleme nesnesidir.

İnsan, Yusuf Has Hacib'in düşünce sisteminin merkezidir. Hacib hem kişiyi hem de devlet bilincine yükselmiş toplumlara, "maddî olarak yükselmeye, moral olarak yücelmeye" götürecek bir sistem kurmuştur. "Sorumlu insan", bu sistemin sürükleyici ögesidir. Sorumluluk, sıradan üyeden tepelere doğru, kişinin toplumda bulunduğu yere ve işlevine göre, artan ölçülerle tırmanır ve doruk noktasına beyde erişir. Hacib bu düşünce sistemine dayanarak cihan hakimiyetinin merkezine bey (hükümdar/hakan) yerleştirmektedir. Ancak bu durum kesinlikle hakimiyet anlayışının kişiye endeksli olduğuna dair bir görüş olarak anlaşılması gerekmektedir. Bey'in Kutadgu Bilig'de daha çok sembolik bir anlatımla ele alınmış olması bizi bu görüşe sevk etmektedir (Öz, 2011:24-25). Beyin fiziksel ve karakteristik niteliklerinden çokça bahsedilir. İnsan unsurunun yönetimdeki en önemli etken olduğu fikri öne sürülmüştür. Eserin genelinde yer alan tartışma ve nasihatler de yönetici-yönetilen ayrımı üzerinde yoğunlaşmaktadır (Tuğral, 2008:86).

Belediye başkanları için hem ilk defa bu göreve gelenler hem de bu görevde daha önce de yer alanlar açısından Kutadgu Bilig'den çıkarılabilecek öğütler ve sahip olmaları gereken nitelikler şunlardır:

- Akıllı ve bilgili olmalıdırlar. Belediye başkanının işe bilerek başlamak ve başarıyla tamamlamak için çok akıllı olması gerekir.
- Siyaset ilmine sahip olmalıdır.
- Yerel yönetimde ihtiyatlı ve tedbirli davranmalıdır.
- Zeki ve uyanık olmalıdır.
- Dürüst olmalı ve doğruluktan ayrılmamalıdır.

- Halkta bulunabilecek hatalardan ve kişisel ihtiraslardan soyutlanmalıdır.
- Kendini beğenmiş, kabadayı ve kibirli olmamalıdır.
- Sözü güzel, çok düşünerek ve sorulduğu zaman söylemeli ve kısa kesmelidir. Az konuşmalı, çok dinlemelidir. Sözü akıl ile söylemeli, bilgi ile süslemelidir.
- Güler yüzlü, tatlı dilli, yumuşak huylu olmalıdır.
- Takva ve utanma duygusuna sahip olmalıdır.
- Mağrur ve kibirli olmamalı, mütevazı ve alçakgönüllü olmalıdır.
- Merhametli, iyi (yumuşak) huylu, anlayışlı, hoşgörülü olmalıdır. Alçakgönüllü ve eli açık olmalı, merhameti de bunlarla orantılı olmalıdır.
- Nefsinin arzularını yerine getirip ona zevk sürdürmemelidir. (Aşırı alkol, kumar...)
- Zulüm etmemeli, düşmanlık besleyip, kin tutmamalıdır. Arabozuculuktan uzak durmalıdır.
- Kötülük yapmamalı, söz ve hareketleri ile her zaman iyilik etmeye çalışmalıdır.
- Cömertlik, belediye başkanlarının erdemleri arasında özel bir öneme sahiptir. Başkan eli açık olur, halka hakkını verirse, halk da her zaman onun yanında olur.
- Zulüm ve zorlamaya neden olacak şeyler: Başkanın ihmalkarlığı, zayıf olması ve (halkın bağırmı yiyen) açgözlülüğüdür.
- Her zaman meşhur bir belediye başkanı olarak kalmak için dört nitelik gereklidir: Doğru sözlü olmak, kanunu devletle tatbik etmek, eli açık ve cömert olmak, halka karşı şefkat göstermek, belediyenin işlerini yapmak için azimli ve cesur olmaktır.
- Tokgözlü olmalı, yiyicilik ve rüşvetten uzak durmalıdır.
- Acele etmemeli, sabretmeli, kendini tutmalıdır.
- Anlık öfkeyle hareket etmeyen sakin mizaçlı biri olmalıdır.
- Yalan söylememeli, verilen sözden dönmemeli, inatçı, kaba tabiatlı, boşboğaz olmamalıdır.
- Belediye başkanı adının iyi nam ve şöhretle yayılmasını isterse kendinden uzak tutması gereken beş şey vardır: Acelecilik, cimrilik, hiddet, inatçılık, yalancılık.
- Belediye başkanının sahip olması gereken fiziksel özellikler: Güzel yüzlü, saç sakalı düzgün, yakışıklı ve orta boylu olmalıdır. Halkı ona bakıp güvenle yaşamalıdır. Yani dış görünüş olarak karşısındakine güven vermelidir.
- Ün ve şöhret sahibi olmalıdır. Tanınan bir kimsenin belediye başkanı olması gerekir.

Arat, R. R. (1985). Önsöz. Y. H. Hacıp içinde, Kutadgu Bilig II çeviri. (s. VII-X). (Çev. R. R. Arat). Ankara: T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Emiroğlu, S. (2012). Kutadgu Bilig’de çocuk eğitimi. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 7(1), 1027-1041.

Gülensoy, T. (2000). Kutadgu Bilig bibliyografyası. Türk Dili Dergisi, (586), 371-377.

İnalçık, H. (1966). Kutadgu Bilig’de Türk ve İran siyaset nazariye ve gelenekleri. Reşit Rahmeti Arat İçin (ss. 259-271). içinde Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını.

Öz, Ş. (2011). Kutadgu Bilig’de Türk cihan hakimiyeti düşüncesi. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 11(1), 19-35.

Tuğral, O. (2008). Kutadgu Bilig ve Siyasetname’de devlet anlayışı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.